

Nr 818**av fru Nordlander m. fl.
om anställnings- och lönevillkoren för praktikanter.**

Att praktik och arbetslivserfarenhet är en viktig del i yrkesutbildningen blir allt fler överens om. Varvad utbildning talar vi om i dag i ökad omfattning.

Men beteckningen praktikant är ett vitt begrepp på dagens arbetsmarknad. Det finns praktikanter som gör förpraktik som är obligatoriskt krav för inträde till läroanstalt, exempelvis inom barnomsorgen och fritidsverksamheten. Gymnasiepraktikanter kallas de som går på yrkestekniska linjer och har s. k. inbyggd undervisning på olika företag. Som praktikanter betecknas ibland lärlingar och deltagare i olika former av pryoverksamhet. Det förekommer ofta att personer sysselsatta med reguljära arbeten inom olika verksamhetsområden kallas praktikanter. Det finns nu också ett förslag att alla ungdomar som slutar skolan och inte kan få ett jobb skall garanteras rätt till praktikplats.

Alla praktikanter utnyttjas, olika inom skilda verksamhetsområden, men ett har de gemensamt: den ofta helt godtyckliga ersättningen för respektive arbetsinsatser.

När det gäller praktikanter i förpraktik som erfordras för utbildning finns många exempel på hur de utnyttjas av kommuner som billig arbetskraft vid barnstugor, daghem, fritidsgårdar etc. Ingen garanti finns att de kommer in på skolan efter fullgjord praktiktid, som därför i princip kan bli hur lång som helst. Trots att praktikanterna ofta får utföra det produktiva arbete som ingår i verksamheten är deras löneförhållanden inte reglerade av arbetsmarknadens parter, varför kommunerna kan betala en helt godtycklig och otillräcklig ersättning. Eftersom dessa praktikanter inte räknas som studerande innan de kommer in på skolan, har de inte heller rätt till studiemedel. På grund av de dåliga ekonomiska förutsättningarna tvingas många intresserade avstå från en önskad utbildning inom ett yrkesområde där det i dag råder stor brist på utbildad personal.

Gymnasieelevernas ämne arbetsteknik som ingår i samtliga yrkestekniska linjer kan förläggas olika, helt eller delvis till företag, ofta till större företag som svarar för hela utbildningen. Det finns företag som utnyttjar gymnasiepraktikanter som arbetskraft, först för okvalificerade tempoarbeten, men successivt även som ersättning för anställd personal. Det är ett system som särskilt tillämpas inom handel, industri och vårdsektorn. Praktikavtal upprättas av LO och SAF. Stora lokala variationer praktiseras, varför ersättningen i många fall blir godtycklig. De lokala fackliga organisationerna

ställs utanför, och naturligtvis kan inte eleverna påverka praktikavtalet.

Skolan tar sin hand från eleverna, och särskilda bestämmelser råder vid företagens inbyggda undervisning. Medan skolstadgans §§ 56–59 reglerar "åtgärder för elevers tillrättaförande" med insatser av kurator, psykolog, skolläkare och andra instanser regleras disciplinära åtgärder vid inbyggd undervisning av § 60. Här gäller bestämmelser i kollektivavtal om rätt för företag eller institution som står för utbildningen att vidta disciplinära åtgärder. Ett enskilt företag har möjlighet att skilja en elev från utbildningen, exempelvis beroende på anpassningssvårigheter till skiftgång, utan att den lokala fackliga organisationen kan ingripa.

Skolan måste ha ett fortsatt inflytande över utbildningen, även om den förläggs till ett företag, så att de resurser som skolan förfogar över när det gäller kurativa insatser kan komma till användning även vid inbyggd undervisning. Företag som bedriver sådan utbildning måste ha ovillkorlig skyldighet att anmäla problem till skolan och elev erhålla skolans stöd. Frågor av denna art bör liksom för utbildningen i övrigt handläggas av skolan. Till lärlingar har alltid tidigare utgått lärlingslön när eleverna på yrkesskolan gjort sin lärlingstid ute på företagen. Men sedan yrkesskolan integrerats i gymnasiet har detta tagits som förevändning för att ändra tidigare regler. Bl. a. har Kommunförbundets rekommendation till kommunerna kunnat tolkas så att lärlingar inte alls skall ha lön.

Lärlingslöner borde vara satta efter den arbetsinsats som görs och bedömningen av ersättningen ligga hos den lokala fackliga organisationen. Genom att klassa in arbetslösa ungdomar som placerats i beredskapsarbete som deltagare i pryoverksamhet har kommuner kunnat betala en godtycklig ersättning för utfört arbete. Kommunalarbetsareförbundet har aktualiserat och i vissa fall genom förhandlingar kommit fram till godtagbara lösningar, i andra fall har verksamheten dragits in och ungdomar förblivit arbetslösa.

Otillbörligt utnyttjande av praktikanter på skilda arbetsområden måste stoppas. Praktikanter skall inte som i dag kunna användas som ersättning för anställd arbetskraft. Vid praktik är det arbetsinsatsen som skall ersättas och den lokala fackliga organisationen vara avtalspart. Införandet av studielön enligt av vpk vid flera tillfällen resta krav måste vara målsättning för all utbildning utöver grundskolan.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär om förslag rörande ersättningsbestämmelser för praktikanter arbetsinsats i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande skolstadgans tillämpning vid inbyggd utbildning.

Stockholm den 23 januari 1975

KARIN NORDLANDER (vpk)

LARS-OVE HAGBERG (vpk)

i Borlänge

PER ISRAELSSON (vpk)

RUNE PETTERSSON (vpk)

i Västerås

INGA LANTZ (vpk)